

УДК 343

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2023.29.29>

МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ

Коропатов Олег Миколайович,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу
(Херсонський факультет Одеського
державного університету внутрішніх
справ, м. Одеса, Україна)
orcid.org/0000-0001-6027-3391

Тригуб Сергій Миколайович,

аспірант
(Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна)

Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів сьогодні є фактором, який створює реальну загрозу для життєдіяльності національних суспільств і органів влади, суверенітету держав та демократичності політичних інститутів, стабільності фінансово-економічних та політичних систем, як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Військова агресія з боку росії, яка здійснюється вже більше ніж 1 рік, в значній мірі посприяла загостренню проблем, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, що створює безпосередню загрозу генофонду нації, забезпеченню правопорядку, національній безпеці країни.

Методи діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів- це прийоми цілеспрямованого юридичного впливу, що посідають чільне місце в діючій структурі адміністративно-правового статусу суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, є досить складною системою способів та прийомів, та якісно різняться між собою.

В галузі протидії незаконному обігу наркотиків проблема методів діяльності уповноважених суб'єктів набуває особливої ваги, адже від їх правильного вибору та ефективного застосування значною мірою залежить не тільки ефективність припинення, превенції та профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, мінімізації та (або) ліквідації наслідків такого обігу, а й в цілому результативність боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Запропоновано наступне трактування методів діяльності в галузі, що аналізується: це сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропних речовин і прекурсорів.

Методи діяльності поліції у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів розподілені на: 1) загальні: переконання, примус; 2) спеціальні: заохочення, адміністративні, організаційні, економічні, психологічні та технічні.

Необхідно підкреслити, що найбільший ефект від застосування методів діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів може бути досягнуто лише за умови їх комплексного використання, з урахуванням конкретного змісту державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.

Ключові слова: методи діяльності, поліція, протидія, незаконний обіг, наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори.

**METHODS OF ACTIVITY OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE
ON COMBATING ILLICIT TRAFFICKING OF NARCOTIC DRUGS,
PSYCHOTROPIC SUBSTANCES AND PRECURSORS**

Koropatov Oleh Mykolaiovych,

orcid.org/0000-0001-6027-3391

Candidate of Legal Sciences, Associate
Professor,

Head of the Department of Administrative
Law and Administrative Process

(Kherson Faculty of Odessa State

University of Internal Affairs, Odesa,
Ukraine)

Tryhub Sergiy Mykolaiovych,

Postgraduate Student

(Odessa State University of Internal
Affairs, Odesa, Ukraine)

The illegal use of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors is a factor that creates a real threat to the life of national societies and authorities, the sovereignty of powers and the democratic nature of political institutions, the stability of financial-economic and political systems, both on the national and on the international level.

Viykova's aggression from the side of Russia, which is more than 1 year, in a significant world has caused serious problems, related to the illegal use of drugs, which will create an indiscriminate threat to the gene pool of the nation, to ensure the rule of law, the national security of the country.

Methods of activity of the police in the sphere of ensuring the prevention of illegal use of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, which are aimed at ensuring that a person in the active structure of the administrative and legal status of subjects is ensured by the illegal use of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, which is a coherent system of methods and acceptances, and how to resolve the place itself.

In the field of combating illicit drug trafficking, the problem of methods of activity of authorized entities is of particular importance, because their correct choice and effective use largely depends not only on the effectiveness of suppression, prevention and prevention of offenses in the field of illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, minimization and (or) elimination of the consequences of such trafficking,

but in general, the effectiveness of the fight against illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors.

The following interpretation of the methods of activity in the analyzed industry has been proposed: it is a set of means, methods, techniques by which the bodies of the National Police of Ukraine, within their competence, purposefully influence the controlled objects in this area in order to most effectively prevent, suppress and restrict illegal handling of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors by legal entities and individuals.

Methods of police activity in the field of combating illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors are divided into: 1) general: persuasion, coercion; 2) special: incentives, administrative, organizational, economic, psychological and technical.

It should be emphasized that the greatest effect of the use of methods of police activity to counteract illicit trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors can be achieved only if they are used in a comprehensive manner, taking into account the specific content of state policy in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors, counteraction to their illicit trafficking.

Key words: activity methods, police, counteraction, illegal traffic, narcotic drugs, psychotropic substances and precursors.

Постановка проблеми. Побудова правової, демократичної, соціальної держави, що закріплено нормами Конституції України, вимагає неухильного дотримання державними органами та їх посадовими особами прав, свобод та інтересів людини, забезпечення законності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів є однією із актуальних проблем суспільства. Її ефективність залежить від конкретних методів діяльності Національної поліції України.

Різні аспекти питання методів діяльності правоохоронних органів досліджувались у наукових працях В. Б. Авер'янова, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, А. М. Волощука, В. М. Гаращука, С. В. Ківалова, Т. О. Коломоець, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, А. Ф. Мельника, С. М. Павковича, І. Д. Пастуха, В. Д. Суценка, Х. П. Ярмакі тощо. Попри численні наукові розробки, особливості методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів потребують глибокого аналізу і вивчення.

Для більш детального розуміння специфіки методів діяльності Національної поліції України щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на нашу думку, необхідно проаналізувати такі категорії як методи і методи діяльності.

Наша країна перебуває зараз у нових реаліях – у стані нав'язаної війни, що матиме суттєвий вплив на вибір методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Методи діяльності поліції, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів втілюються в конкретних прийомах і способах діяльності уповноважених органів, відображають, насамперед, її змістовну сторону. Від цих методів та їх правильного застосування безпосередньо залежить виконання органами Національної поліції України поставлених завдань в галузі протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Мета статті – здійснити аналіз поняття методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та визначити їх види.

Виклад основного матеріалу. Для визначення конструкції «методи діяльності поліції, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів», а також для можливого усунення розбіжностей не тільки в термінології, а й у підходах до класифікації цих методів, перш за все, з'ясуємо зміст терміну «метод». Категорії «метод діяльності поліції, щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» чинне законодавство не містить.

Термін метод (від грец. *methods* – буквально «шлях до чого-небудь») у найзагальнішому значенні – це спосіб досягнення мети, певним чином упорядкована діяльність [1, с. 164].

В етимологічному розумінні «метод» – це сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретної задачі. Своїм генетичним корінням метод сходить до практичної діяльності [9, с. 151]. Як термін філософського дискурсу, поняття «метод» визначає спосіб діяльності людини, в якому поєднуються в єдине пізнання об'єктивних закономірностей з людською цілеспрямованістю на пізнання об'єкта і його перетворення [3, с. 227]. В юридичному словнику під «методом» розуміють: прийом, спосіб чи образ дії [4, с. 339].

На думку Бахраха Д. М. термін «метод» -- це спосіб, засіб, прийом досягнення певної мети, виконання поставлених завдань. Методи діяльності є засобами здійснення цілей, методи управління – засобами, способами, прийомами цілеспрямованого впливу на керовану соціальну систему. «Поняття методу перш за все пов'язане з діяльністю, з процесом. Однак не з будь-якою діяльністю, а з цілеспрямованою. Така діяльність виступає як сукупність прийомів, способів досягнення бажаного результату» [1, с. 164].

Термін «метод» більшість науковців визначають у своїх публікаціях як сукупність способів, прийомів контрольних органів з метою досягнення поставленої мети, що забезпечують необхідний вплив на підконтрольний об'єкт [6, с. 76].

Поряд із цим, найбільш глибокого аналізу категорія «метод» здобула в теорії публічного адміністрування, адже безпосередній та цілеспрямований вплив виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах та відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян здійснюється саме за допомогою конкретних способів та прийомів, які є безпосередніми засобами досягнення поставленої мети [7, с. 188; 8, с. 295].

В. К. Колпаков під методом будь-якої діяльності розуміє способи, прийоми, засоби, що використовуються для досягнення поставленої мети, які становлять зміст цієї діяльності [5, с. 180].

У зв'язку з чим, правильне розуміння методів діяльності суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів можливе лише на підставі та у зв'язку з виконанням функцій цих суб'єктів.

На думку Папковича С. М., прийоми і засоби будь-якої з функцій суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, вони вже становлять методи адміністративної діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, і прекурсорів. І саме їх оптимальний вибір та поєднання у певних умовах створює передумови та забезпечує ефективність реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів [9, с. 152]. Зрештою, методи адміністративної діяльності у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів доповнюють один одного, адже весь комплекс функцій суб'єктів забезпечення протидії незаконному

обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів реалізується через застосування різних способів впливу. Поряд із цим, якби законодавчо не було б визначено право Національної поліції України припиняти виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення [10, п.п. 4 п. 4], Національна поліція України не мала б можливості вилучення з незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [11, ч. 3 ст. 25] тощо.

Аналіз наведених визначень «методи», «методи діяльності», дають можливість запропонувати наступне визначення поняття: методи діяльності поліції щодо протидії незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на нашу думку, – це сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами незаконного поведіння з наркотичними засобами, психотропних речовин і прекурсорів.

Необхідно наголосити на тому, що строгий імператив владних повноважень Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів не означає безальтернативності способів і методів їх здійснення. Разом із тим, науковці досі не мають єдиного погляду стосовно вичерпного переліку методів діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, адже спроби створити універсальну, закінчену, вичерпну їх класифікацію досі не мали успіху. В будь-якому разі, беручи за основу традиційний поділ методів реалізації владних повноважень [2, с. 35; 9, с. 155; 10; 11; 12; 13], можна стверджувати, що вказана діяльність у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів здійснюється шляхом застосування як прямих, так і шляхом застосування непрямих методів.

При цьому, серед прямих методів адміністративної діяльності у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів необхідно вказати методи переконання, заохочення та примусу.

С. В. Ківалов вказує, що заохочення є таким способом впливу, який через інтереси, свідомість направляє волю людей на здійснення корисних з погляду суб'єкта публічного адміністрування дій [14, с. 156]. При цьому, погоджуємося з думкою Папковича С. М., який, враховуючи позицію С. В. Ківалова, вказує, що в контексті адміністративної діяльності поліції у сфері забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів метод заохочення можна розглядати тільки як допоміжний і тільки в рамках організаційної та матеріально-технічної діяльності суб'єктів забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів [9, с. 162].

О. В. Шоріна відносить до вказаних методів: примус і переконання, методи координації й колегіальності, адміністративні й економічні [1, с. 166].

А. М. Волощук, в своєму монографічному дослідженні [2] пропонує до методів адміністративно-правового регулювання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів віднести: 1) універсальні методи: переконання та примус; 2) адміністративні методи: імперативний, диспозитивний, уповноважуючий, рекомендаційний та ін.; 3) економічні; 4) організаційні; 5) психологічні; 6) технічні [2, с. 48].

Висновки.

Аналіз методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів дає можливість

дійти наступних міркувань:

1. Методи діяльності поліції щодо протидії незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це сукупність засобів, способів, прийомів, за допомогою яких органи Національної поліції України, в межах своєї компетенції, цілеспрямовано впливають на підконтрольні об'єкти у зазначеній сфері з метою найбільш ефективного запобігання, припинення та обмеження юридичними та фізичними особами незаконного поводження з наркотичними засобами, психотропних речовин і прекурсорів.

2. До видів методів діяльності Національної поліції України щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів належать: 1) загальні: переконання, примус; 2) спеціальні: заохочення, адміністративні, організаційні, економічні, психологічні та технічні.

3. Кожен метод діяльності поліції щодо протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів має свої межі, і в цих межах він повинен бути застосований, але важливо не протиставляти методи, охарактеризовані вище, а застосовувати їх комплексно, вибірково, відповідно до обставин та характеру ситуації.

Список використаних джерел:

1. Шевчук О.М. Адміністративно-правове регулювання державного контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні дис. канд. юрид.наук. 12.00.07. Харків, 2016. 485 с.

2. Волощук А.М. Державно-правова політика протидії незаконному обігу наркотиків в Україні: монографія. Одеса, ОДУВС, 2012. 328 с.

3. Копнін П.В. Логічні основи науки. Київ, 1968. 227 с.

4. Юридична енциклопедія: в 6 т. редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2002. Т. 4: Н–П. 2002. 720 с.

5. Колпаков В.К. Адміністративне право України: навч.посібник. Київ, Юрінком Інтер, 2004. 544 с.

6. Шевчук О. М. Методи державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів: поняття та види. *Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2014. № 1. С. 74–77.

7. Адміністративне право України : підручник. За ред. С.В. Ківалова. Одеса, 2003. 896 с.

8. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. ред. кол. В.Б. Авер'янов (голова) та ін., 2007. Т. 1. Загальна частина. 2007. 592 с.

9. Павкович С.М. Правові підстави реалізації адміністративних повноважень щодо забезпечення протидії незаконному обігу наркотичних засобів: дис. канд.юрид.наук. Одеса. ОДУВС. 2019. 236 с.

10. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2971.

11. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон України від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 10. Ст. 60.

12. Державне управління: підручник А.Ф. Мельник., О.Ю. Обленський, А.Ю. Васіна; за ред. А.Ф. Мельник. Київ : Знання, 2009. 582 с.

13. Курс адміністративного права України : підруч. [В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сушенко та ін.]; за ред. В.В. Коваленка. Київ, 2012. 808 с.

14. Ківалов С.В. Адміністративне право України: навч.-метод. посіб. С.В. Ківалов, Л.Р. Біла. Одеса: Фенікс, 2008. 388 с.